clip Creators Learn Intellectual Property

БАМП
БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ НА МУЗИКАЛНИТЕ ПРОДУЦЕНТИ

ПРАВАТА ЗАД МУЗИКАТА

ПРАКТИЧЕСКИ НАРЪЧНИК ЗА ОСНОВИТЕ НА АВТОРСКИТЕ И СРОДНИТЕ ПРАВА В МУЗИКАТА

СЪДЪРЖАНИЕ

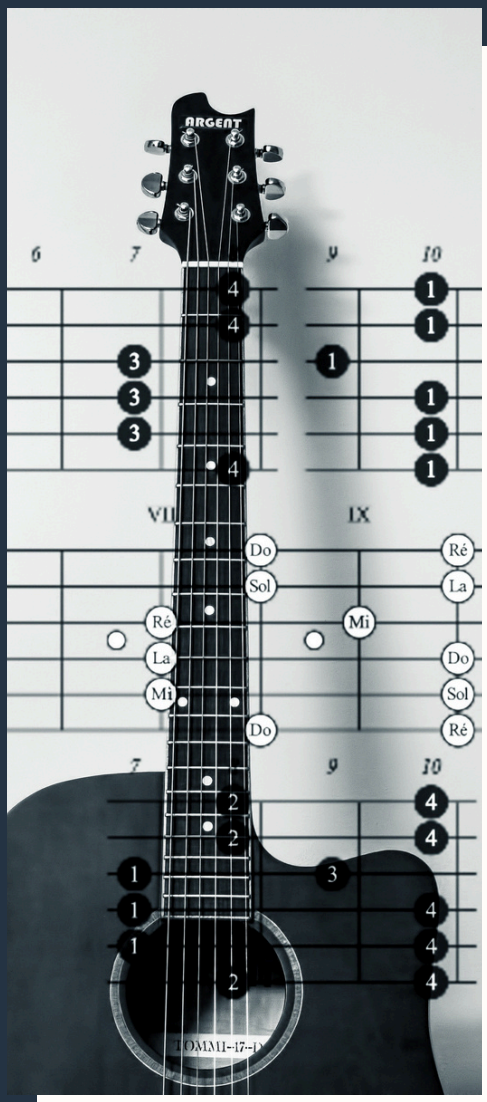
Въведение 4

Основни понятия в авторското и сродните му права 6

Разлика между неимуществени (морални) и имуществени права 15

Основни принципи в авторското и сродните му права 21

Как се прилагат авторското и сродните му права на практика? 24

За настоящия наръчник:

Подготовката и публикуването на наръчника “Правата зад музиката” е инициатива на Българската асоциация на музикалните продуценти (БАМП), която цели да предостави достъпна и практически приложима информация за авторските и сродните права в музиката в помощ на участниците в българската музикална екосистема. По-доброто разбиране на тези права е ключово както за тяхната ефективна защита, така и за по-устойчивото развитие на музикалния пазар, в който продуценти, артисти, творци, издатели и организации имат взаимно допълващи се роли.

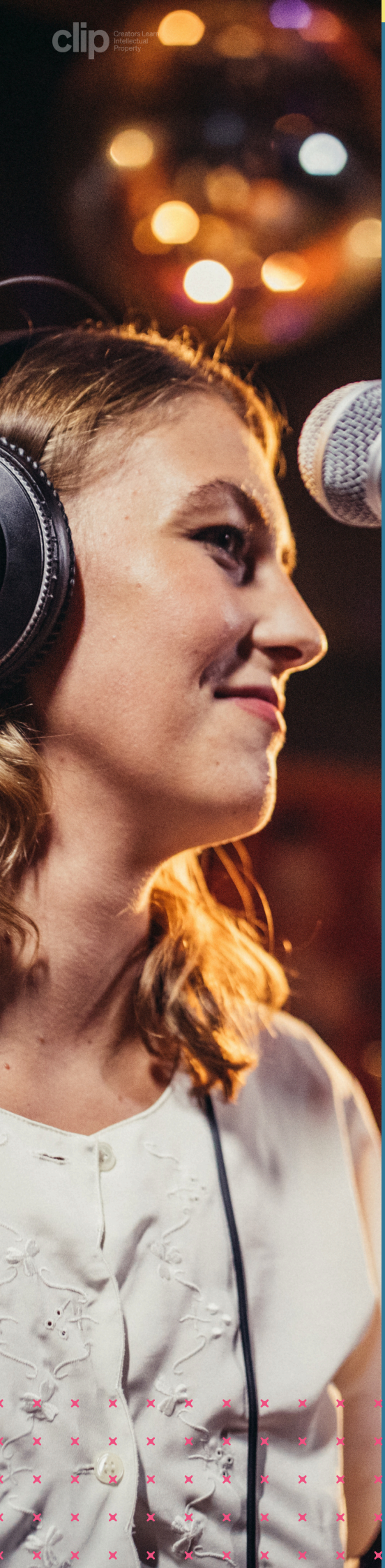
Наръчникът съдържа информация от онлайн образователната платформа www.goclip.org, използвана с разрешението на CLIP – Creators Learn Intellectual Property. Подборът на включените теми, подготовката, дизайнът и преводът на български език са дело на БАМП.

clip Creators Learn Intellectual Property

Платформата CLIP е разработена и управлявана от Световната организация за интелектуална собственост (WIPO) и предлага кратки видеа с експертни обяснения и образователни ресурси, които помагат на творците да вземат по-добри бизнес решения.

БАМП
БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ НА МУЗИКАЛНИТЕ ПРОДУЦЕНТИ

Българската асоциация на музикалните продуценти (БАМП) е сдружение с нестопанска цел, което обединява водещи продуцентски компании в областта на звукозаписната индустрия. Учредена през 1996 г., БАМП е организация, която представлява и защитава правата и интересите на продуценти и разпространители на звукозаписи и музикални видеозаписи на територията на Република България.

Въведение

Какви права имат правоносителите върху звукозаписите, изпълненията и музикалните произведения?

Продуцентите, артистите и авторите разполагат с различни права, които им дават възможност да упражняват контрол и да получават възнаграждения при използването на техните звукозаписи, изпълнения и музикални произведения.

Правата най-общо могат да бъдат определени като морално или юридически признати правомощия и гаранции, които защитават лицата или организациите и техните интереси.

В музикалната индустрия повечето от тези права са предоставени от законодателството в областта на интелектуалната собственост. Ще разгледаме това по-подробно в следващите раздели.

Засега е важно да се има предвид, че звукозаписите и музикалните произведения могат да бъдат използвани по различни начини. И когато това се случи, влизат в действие различни права. Често няколко вида права действат едновременно, като всяко от тях има своето специфично наименование и значение в музикалната индустрия и в правната терминология.

Обхватът на правата в музиката зависи от мястото, на което правоносителят живее, създава и разпространява звукозаписите и музикалните си произведения. Различните държави имат различни правни традиции, закони и терминология. Поради това е невъзможно да бъдат обхванати всички особености и различия, които съществуват по света в рамките на една глобална платформа като CLIP. **Въпреки това в този наръчник можете да откриете конкретни уточнения за случаите, в които са налице различия или особености, касаещи конкретно българската музикална индустрия.**

В този наръчник ще откриете общ преглед на основните видове права, свързани със звукозаписите, музикалните произведения и изпълненията. Въпреки това е важно, когато имате конкретни въпроси относно вашите права, да ги отправите към правни експерти по интелектуална собственост на местно ниво.

ГЛАВА 1

Основни понятия в авторското и сродните му права

Преди да започнем, нека разгледаме понятието „песен“ от гледна точка на авторското и сродните му права. То се използва за описание на това, което създават музикалните творци, но е много важно да се отбележи, че „песента“ може да обозначи както звукозаписа, така и музикалното произведение – или и двете едновременно. Поради това, когато говорим за песен оттук нататък, винаги имаме предвид и двете – звукозаписа и музикалното произведение – заедно.

Това също означава, че писането на песен, чрез което се създава музикалното произведение, и записването ѝ, което създава звукозаписа, са два отделни творчески процеса. Един правоносител може да участва и в двата, но е важно те да бъдат разграничавани и управлявани отделно, защото са свързани с различни права върху интелектуална собственост и източници на приходи.

Върху екземплярите от музикално произведение може да бъде поставен знакът ©, а върху екземплярите от звукозапис и тяхната опаковка – знакът ℗. Те показват, че върху произведението и звукозаписа се претендира закрила и насочват заинтересованите към лицето, от което могат да поискат разрешение за използване. До знака се посочват името или наименованието на носителя на права или на лицето, на което е отстъпено изключително право за използване, както и годината на разгласяване на произведението, съответно на първото публикуване на звукозаписа. Поставянето на тези знаци не е задължително и отсъствието им не засяга възникването и закрилата на правата.

музикално произведение

звукозапис

Законът за авторското право и сродните му права предоставя закрила на два основни вида права: неимуществени (морални) и имуществени. Повече за тях можете да прочетете в следващата секция.

Права върху музикални произведения / Авторски права

Музикалното произведение се състои от композиция с или без текст:

- Композиция - съвкупността от оригинални ноти, мелодии, акорди, ритми, аранжимент и инструментален състав.
- Текст - думите, изпълнявани от певци, рапъри и други вокалисти.

Правата върху музикалните произведения (мелодията и/или текста) се наричат авторски права (copyright). Те възникват автоматично за авторите, които ги създават – композитори, текстописци, аранжори и др.

Авторите могат да отстъпват повечето от своите имуществени права, обикновено на музикални издатели (music publishers), които придобиват съответните права за управление и използване от тяхно име.

В музикалната индустрия повечето песни са резултат от съвместната работа на различни автори. В тези случаи авторските права обикновено възникват като обща собственост и се разпределят между различните правоносители в съотношение, договорено помежду им. С други думи, приходите от използването на музикалните произведения, създадени в съавторство, се разпределят между съавторите съобразно техните договорени дялове.

Почти навсякъде по света музикалните произведения се ползват със закрила в продължение на най-малко 50 години след смъртта на автора. Много държави обаче са избрали по-дълги срокове на закрила. В България, както и във всички страни в ЕС, САЩ, Великобритания, Япония и др., авторското право се закриля, докато авторът е жив и 70 години след неговата смърт. При произведения, създадени от повече от един автор, този срок започва да тече след смъртта на последния преживял съавтор.

Права върху звукозаписи и изпълнения / Сродни права

Звукозаписът е физическо или цифрово фиксиране на изпълнение на музикално произведение.

Правата върху изпълненията и звукозаписите се наричат „права, сродни на авторското право“, или накратко „сродни права“ (neighbouring or related rights). Те са самостоятелни права, близки по своята правна структура до авторското право, но закрилят различни обекти и различен вид принос.

В музикалната област сродните права предоставят самостоятелна правна закрила на музикалните продуценти върху звукозаписите и на артистите-изпълнители върху техните изпълнения. Те отчитат ключовата организационна и финансова роля на музикалния продуцент за осъществяването на звукозаписа и за достигането му до публиката, наред с творческия принос на артиста-изпълнител върху изпълнението.

Както и при авторското право, сродните права възникват автоматично, без да е необходима регистрация или друг формален акт: артистите-изпълнители придобиват права върху своите изпълнения, а музикалните продуценти – върху продуцираните от тях звукозаписи.

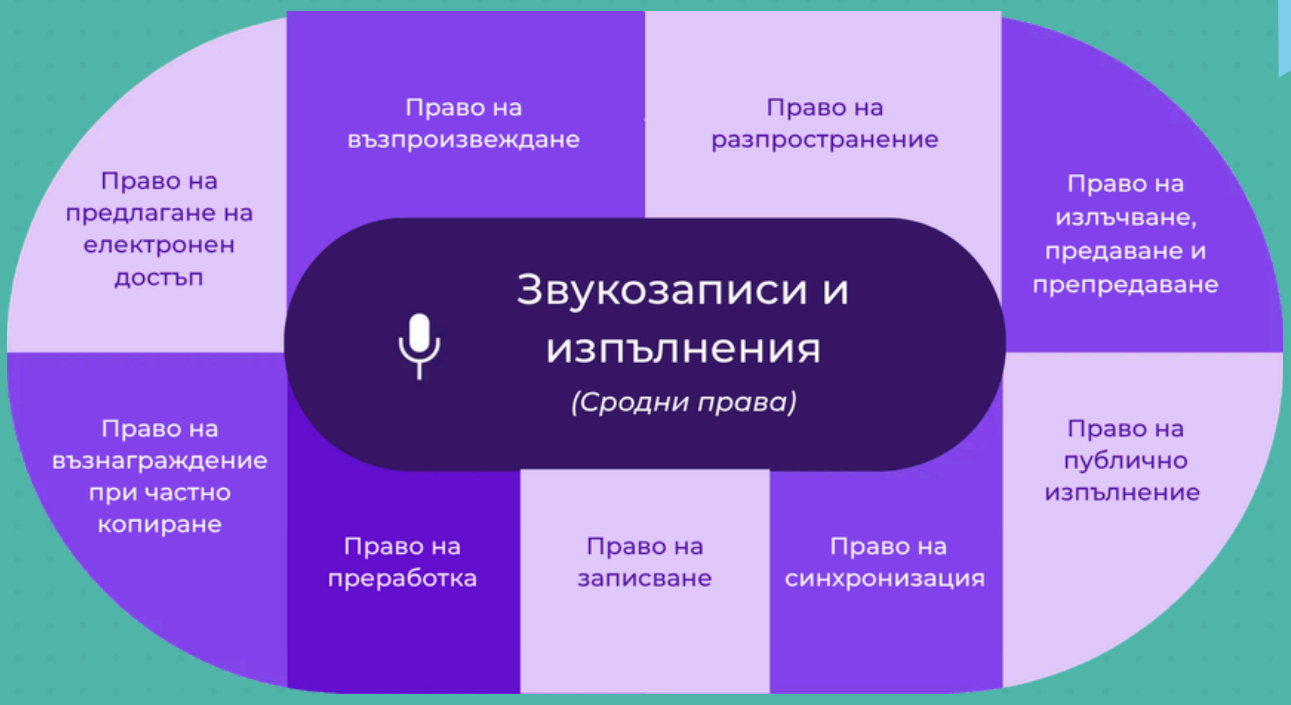
Съгласно Закона за авторското право и сродните му права, носител на правата върху звукозаписа е лицето или компанията, които организират неговото създаване. Те се наричат продуценти на звукозаписи и могат да бъдат звукозаписни компании, самопродуциращи се артисти или други физически или юридически лица.

Продуцентите на звукозаписи осигуряват финансирането и ръководят целия процес по създаване на звукозаписите. Това включва осигуряване на звукозаписно студио, договаряне с музикален продуцент, организиране и заплащане на смесването (mixing) и мастерирането (mastering) на звукозаписа, и др.

Изпълнителите могат да отстъпват повечето от имуществените си права, най-често на продуцентски компании, които придобиват съответните права за използване на записаното изпълнение. Те могат също така да предоставят управлението на част от правата си на организация за колективно управление на права (ОКУП).

Правата върху звукозаписите и изпълненията в повечето държави са закриляни най-малко 50 години, считано от създаването на звукозаписа или от първото му публикуване. В България правата върху звукозаписите и изпълненията се закрилят за 50 години, считано съответно от датата на осъществяване на звукозаписа или от датата на изпълнението. Ако в рамките на този 50-годишен срок звукозаписът и съдържащото се в него записано изпълнение бъдат законно публикувани или съобщени на публиката, срокът на правна закрила е 70 години, считано от датата на съответното събитие.

Ако сте собственик на правата върху звукозапис и/или музикално видео, но нямате издаден собствен префикс за ISRC (International Standard Recording Code) - заявете го на нашия уебсайт!

bamp-bg.org

Научете повече относно основните понятия в авторското и сродните му права на:

goclip.org

CLIP (Creators Learn Intellectual Property) е глобална платформа, насочена изцяло към творците. С образователните материали на CLIP те могат да вземат информирани решения и да разберат как най-добре да получат справедливо възнаграждение за работата си.
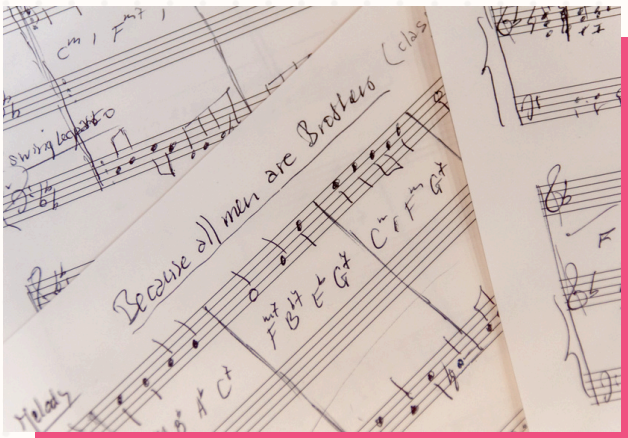
clip Creators Learn Intellectual Property

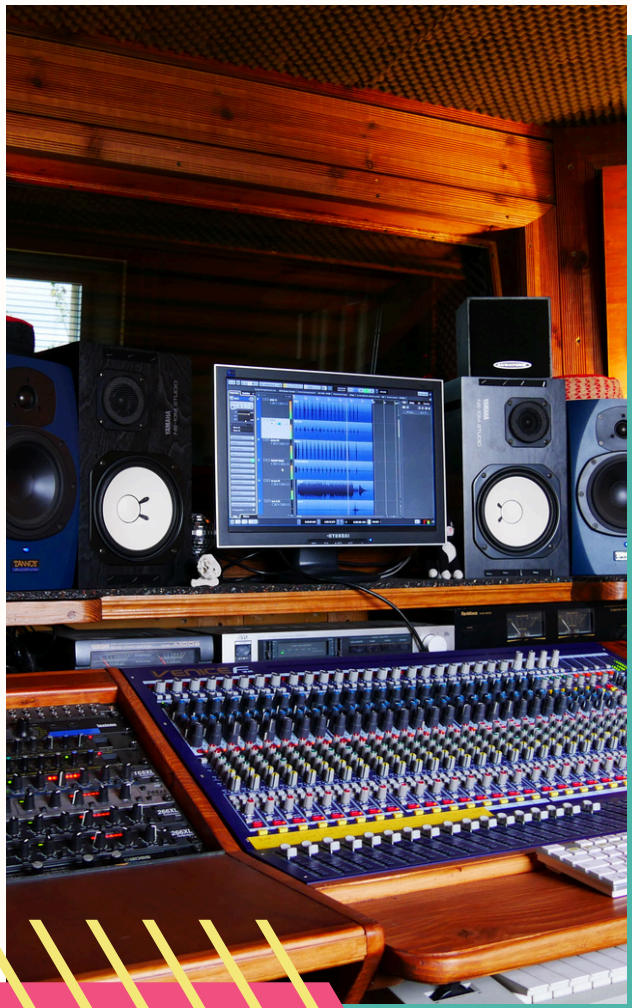
ГЛАВА 2

Разлика между неимуществени (морални) и имуществени права

Неимуществени права

Неимуществените права закрилят идентичността, целостта и репутацията на правоносителите и техните обекти на закрила. Те принадлежат както на авторите на музикални произведения, така и на продуцентите и изпълнителите. Неимуществените права се закрилят от Закона за авторското право и сродните му права. В някои държави те са уредени в отделни закони.

В България неимуществените права при продуцентите на звукозаписи включват правото на продуцента да изисква при възпроизвеждането и разпространението на направените от него записи името му да бъде посочвано по обичайния за това начин върху звуконосителите, включително и върху техните обложки и кутии.

При авторите и изпълнителите неимуществените права включват основно правото на авторство – правото лицето да бъде признато като автор; правото на име – правото на автора или изпълнителя да бъдат посочени като такива; както и правото на интегритет – правото да изискват запазване на целостта и неизменяемостта на произведението или изпълнението и да се противопоставят на всякакви промени в тях.

Имуществени права

Имуществените права предоставят на правоносителите възможността да контролират и да получават заплащане при всяко използване на техните звукозаписи, изпълнения или произведения.

Имуществените права могат да бъдат:

Изключителни права

Използването на звукозапис, изпълнение или музикално произведение изисква предварително разрешение от правоносителите при обем, начин и възнаграждение, определени от тях. Това означава, че правоносителите определят условията, при които да разрешат или да откажат лицензирането на съответното използване. Правоносителите могат да управляват изключителните си права самостоятелно или да възложат управлението на някои от тях на ОКУП, които действат от тяхно име.

Права на възнаграждение

Това са права за определени видове използване, изрично посочени в закона, при които не се изисква индивидуално разрешение на съответния правоносител, но ползвателят дължи възнаграждение, което обикновено се заплаща чрез съответната организация за колективно управление на права.

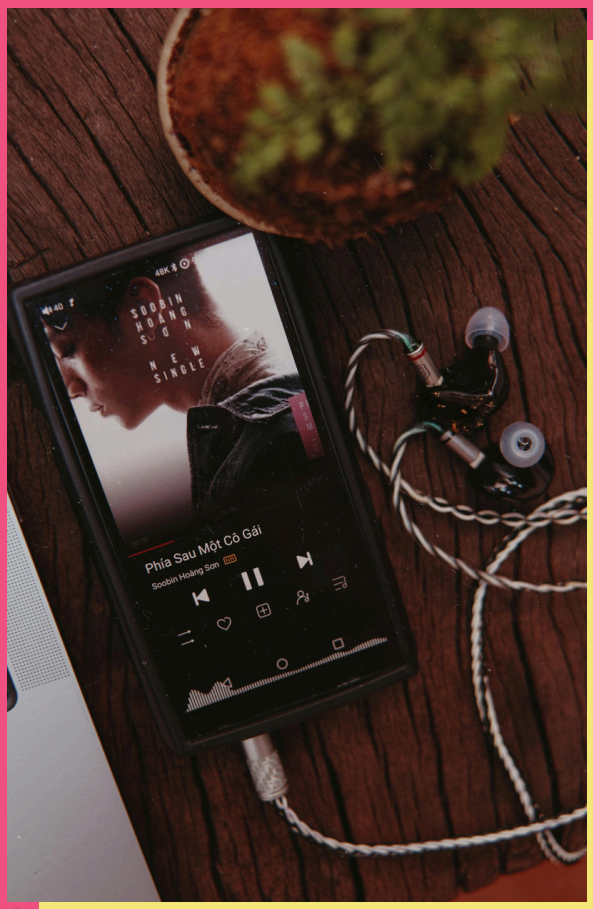
Конкретната уредба на имуществените права може да бъде различна в отделните държави. Основният принцип обаче е, че имуществените права позволяват на правоносителите да контролират използването и да получават възнаграждения, когато се използва техен звукозапис, изпълнение или музикално произведение.

Имуществените права включват най-вече правата на:

- възпроизвеждане;
- разпространение;
- преработка и синхронизация;
- публично изпълнение;
- излъчване, предаване и препредаване;
- предлагане на електронен достъп (making available right).

Продуцентите на звукозаписи, изпълнителите и авторите могат да управляват самостоятелно изключителните си права, да отстъпват някои от тях на други лица за използване или да възлагат управлението на част от тях на ОКУП.

Правата на възнаграждение възникват в изрично предвидени от закона случаи, при които използването не изисква индивидуално разрешение от правоносителя, но за него се дължи възнаграждение. По правило тези права не могат да бъдат предмет на отказ и обикновено се управляват колективно чрез ОКУП.

Научете повече относно неимуществените (моралните) и имуществените права на:

goclip.org

Целта на CLIP (Creators Learn Intellectual Property) е да вдъхновява творците по целия свят, като повишава осведомеността за правата върху интелектуалната собственост (ИС) и свързаните с тях процеси.

clip Creators Learn Intellectual Property

ГЛАВА 3

Основни принципи в авторското и сродните му права

Авторското право и сродните му права са подчинени на общи принципи, установени в договорите на Световната организация за интелектуална собственост (WIPO/СОИС) и Световната търговска организация (WTO/СТО), които определят рамките на тяхното прилагане. Начинът, по който тези рамки са отразени в националните законодателства по света, се различава, но следните основни принципи се прилагат навсякъде:

1.

Авторското право и сродните му права закрилят единствено оригиналната форма на изразяване, а не идеите.

Това означава, че всеки, който е допринесъл за създаването на песента, може да има права върху звукозаписа, музикалното произведение или изпълнението.

Така например текстът или мелодията на една песен могат да бъдат обект на закрила, но не и идеята и смисълът, заложени в тях, нито изборът на инструмент, на който да бъде изпълнена мелодията. Това позволява на авторите на песни да използват идеи, залегнали в съществуващи музикални произведения, при създаването на свои оригинални произведения, но само самите идеи, а не конкретната форма, в която те са изразени.

2.

Авторското право и сродните му права действат само докато трае срокът на закрила на звукозаписите, изпълненията и музикалните произведения.

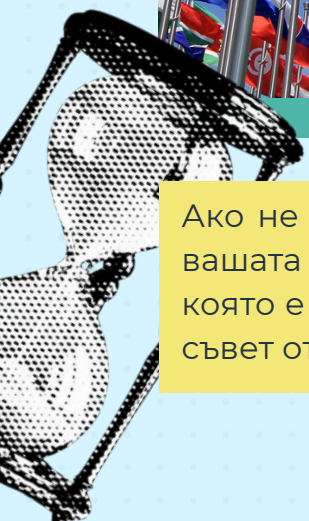
След като срокът на закрила на един звукозапис, изпълнение или музикално произведение изтече, то преминава в обществено достояние (public domain) и обикновено може да се използва свободно, без да е необходимо разрешение от съответните автори, изпълнители, музикални издатели или продуцентски компании. Съгласно българския Закон за авторското право и сродните му права, след изтичане на срока на закрила произведенията могат да бъдат използвани свободно, при условие че не се нарушават неимуществените права на име и запазване на целостта (чл. 15, ал. 1, т. 4 и 5 от закона), които продължават безсрочно. Горният законов принцип се прилага по аналогия и по отношение на правата на продуцентите на звукозаписи и на артистите-изпълнители.

3.

Авторското право и сродните му права се закрилят съгласно законодателството на държавата, в която се използва съответният звукозапис, изпълнение или музикално произведение.

Това означава, че законодателството на държавата, в която се използва дадена песен, определя дали и при какви условия този звукозапис, изпълнение или музикално произведение се ползва със закрила на нейна територия.

Ако не сте сигурни какви права имате в държава, в която се използва вашата песен, или дали можете да използвате чужда идея или песен, която е станала обществено достояние, е препоръчително да потърсите съвет от правен експерт в съответната област.

ГЛАВА 4

Как се прилагат авторското и сродните му права на практика?

Как работи музикалната екосистема:

От творците до слушателите

Броят слушатели, до които достига една песен, често се смята за основен показател за нейния комерсиален успех. Ето защо всеки музикален лейбъл, артист и творец желае музиката му да достигне до възможно най-широка аудитория.

Първата стъпка е създаването на песен, която хората искат да чуят. Но дори един музикален шедьовър или перфектно записана песен не гарантират, че тя ще стане популярна и ще постигне успех. Именно затова е важно да се разбере ролята на различните участници в музикалната екосистема и как те допринасят за реализацията на един звукозапис и включеното в него музикално произведение.

1.

Нека си представим началото като работата на един творец – например автор на песни. В процеса могат да се включат и други хора, които добавят своя уникален принос и правят музикалното произведение още по-добро – например композитор, аранжор, текстописец. Може да се включи и музикален издател, който да подпомогне намирането на подходящи съавтори и сътрудници в процеса на създаване на музикалното произведение.

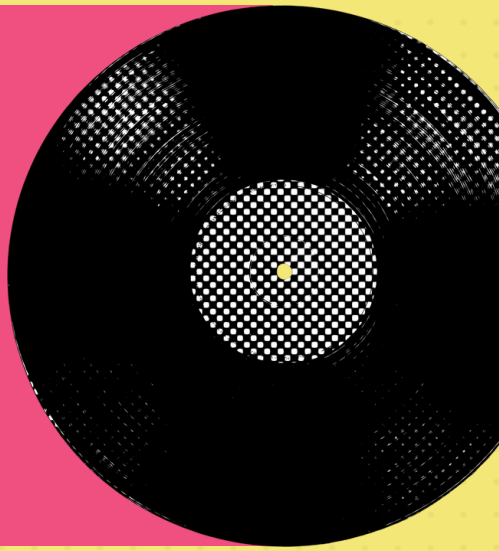
2.

След като музикалното произведение бъде създадено, то трябва да бъде записано. Влиза се в звукозаписно студио, за да се създаде студиен звукозапис, което изисква участието на още специалисти - музиканти, музикални продуценти и звукорежисьори, които участват в процесите на запис, миксиране и мастериране. Възможен е и друг сценарий, при който продуцентска компания да предложи на авторите и изпълнителите договор за звукозапис. В този случай тя обикновено поема разходите по звукозаписа, както и дейностите по последващ маркетинг и разпространение.

В крайна сметка всички тези елементи се обединяват, водейки до създаването на един завършен, професионален звукозапис, готов за издаване.

3.

Следващата стъпка е песента да достигне до публиката. Този процес може да бъде осъществен от продуцентски компании, дистрибутори или агрегатори, чрез доставчици на цифрови музикални услуги (DSP) - платформи за стрийминг и даунлоуд, чрез музикални магазини, както и чрез радио, ТВ, заведения, нощни клубове и други канали.

4.

В края на този процес е нужен и добре обмислен промоционален план, който да насочи вниманието на публиката към песента и да превърне слушателите във фенове. Той може да бъде реализиран самостоятелно, с подкрепата на звукозаписна компания или с помощта на мениджър.

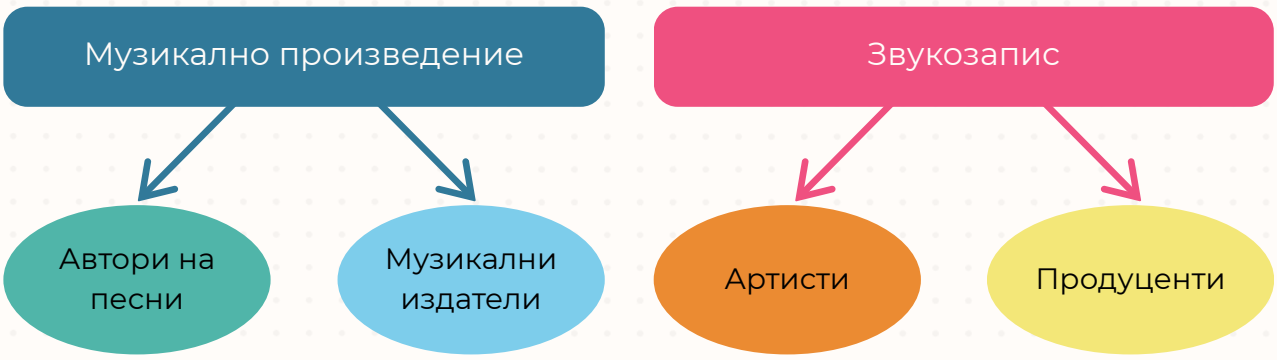
Как работи музикалната екосистема: От слушателите към създателите

След като използването на дадена песен е **лицензирано** и тя бъде стриймвана, слушана или закупена, тя тръгва на ново пътешествие – процесът, чрез който се осигурява възнаграждението за продуцента, артиста и нейните автори.

Всеки, който слуша музика чрез стрийминг платформи, закупува на физически носител, потребява чрез радио, ТВ, филми, на концерти, изпълнения на живо и др., генерира приходи за правоносителите. Това става или чрез директно плащане от страна на слушателя, или чрез рекламодатели, които заплащат на платформите да показват техни реклами пред аудиторията им. Приходи постъпват и от използването на музика от страна на радио- и телевизионни оператори, от ползватели при публично изпълнение на музика на запис, от организатори на концерти и др. Именно това поставя началото на процеса, при който паричните потоци се връщат обратно през екосистемата към правоносителите.

За да получат правоносителите дължимото им възнаграждение, е необходимо да бъдат въведени точни метаданни за участието на всеки носител на права в процеса по създаването на произведението и звукозаписа. Наред с това трябва да бъдат регистрирани всички необходими идентификатори, за да могат правоносителите да бъдат правилно разпознати и да получат съответното възнаграждение.

След като песента бъде лицензирана, прослушана или закупена, приходите, генерирани от ползвателите, достигат до носителите на права по различни канали. Авторите и музикалните издатели получават възнаграждения за използването на музикалните произведения, а продуцентите на звукозаписи и изпълнителите – за използването на звукозаписите и съдържащите се в тях записани изпълнения.

Съществуват различни начини за събиране и изплащане на възнаграждения за авторски и сродни права:

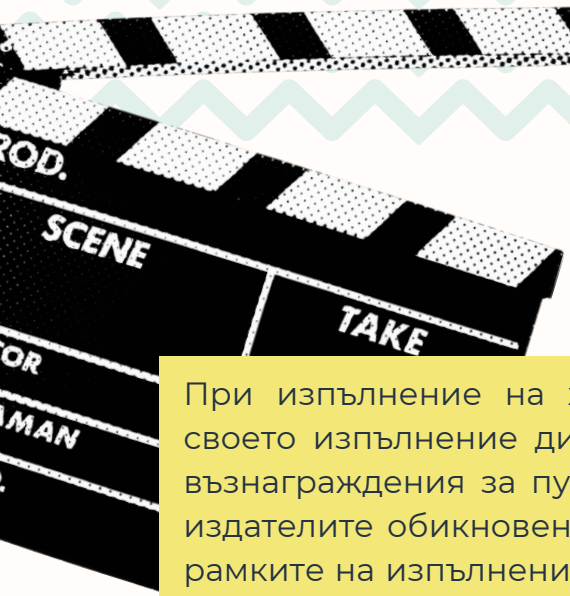
При стрийминг или даунлоуд правоносителите получават възнаграждения чрез директни сделки на платформите с продуцентските компании (за сродните права на продуцентите и изпълнителите) или чрез ОКУП (за авторските права на авторите и издателите).

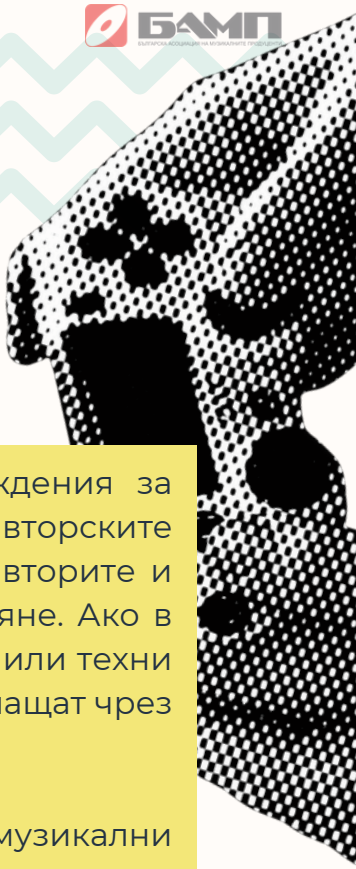
При излъчване/предаване/препредаване по радио и ТВ и при публично изпълнение на обществени места (супермаркети, заведения и др.) правоносителите обикновено получават възнаграждения чрез ОКУП както по отношение на авторските, така и по отношение на сродните права. В различните държави може да има и специфики по отношение на дадени правоносители.

При продажба на звукозаписи на физически носители (CD, плочи и др.) приходите постъпват при продуцентската компания. Тя носи отговорност за изплащането на възнагражденията към изпълнителите, както и за изплащането към ОКУП на възнагражденията за механични авторски права (възпроизвеждане и разпространение), касаещи реализираните копия.

При изпълнение на живо артистите получават възнаграждения за своето изпълнение директно или чрез своя мениджър, а авторските възнаграждения за публично изпълнение се изплащат на авторите и издателите обикновено чрез ОКУП или чрез пряко договаряне. Ако в рамките на изпълнение на живо се използват и звукозаписи или техни версии, възнагражденията за сродни права се събират и изплащат чрез ОКУП или се уреждат директно с продуцента.

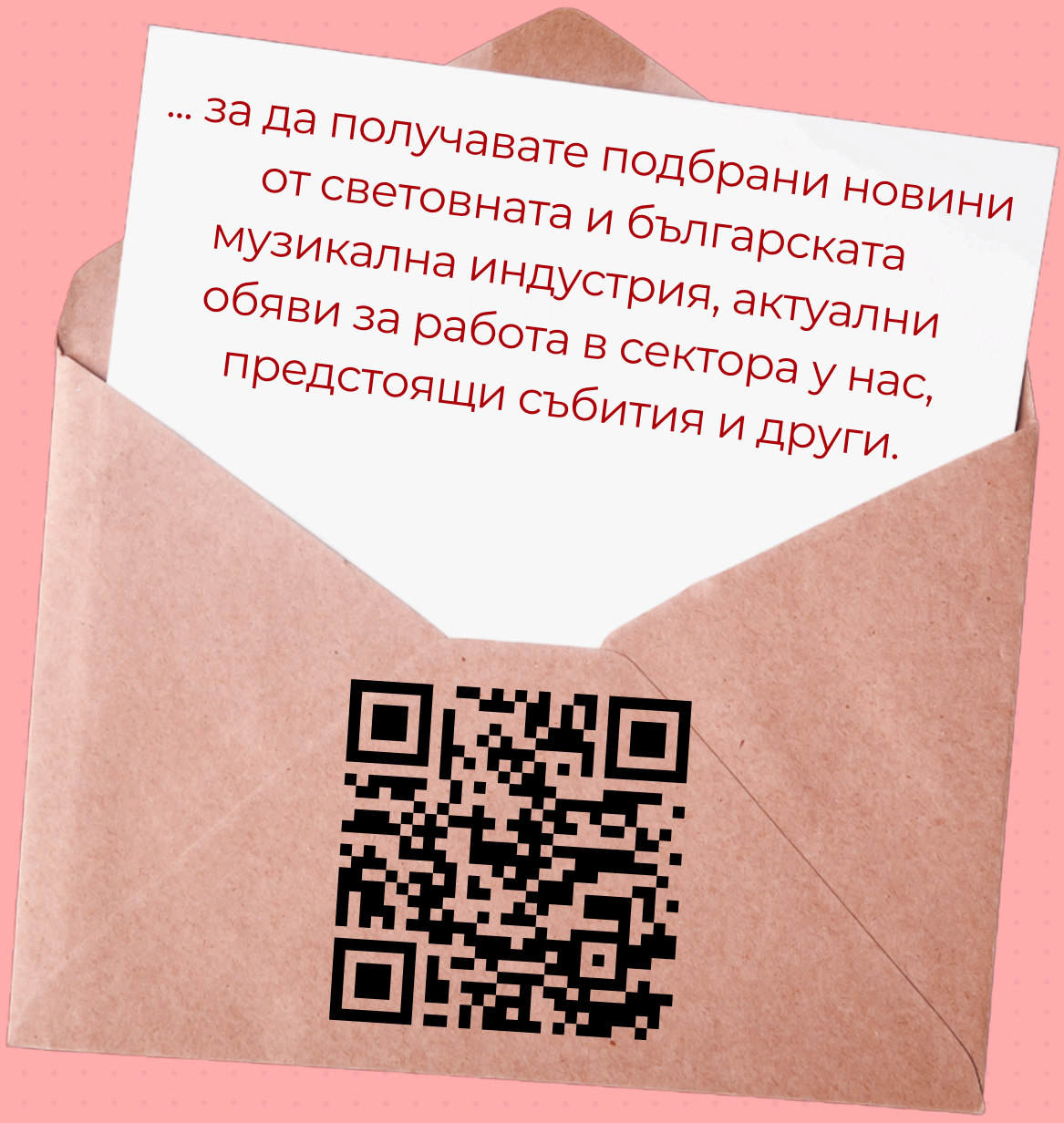
Много е важно всички публично изпълнявани записи и музикални произведения да бъдат декларирани чрез т.нар. „сетлист“ от страна на организатора, за да могат правоносителите да получат дължимите им се възнаграждения.

Ако звукозаписът или музикалното произведение достигнат до слушателите като част от филм, аудио-визуално телевизионно произведение, видеоигра или реклама, се прилагат лицензи за синхронизация. Възнагражденията за синхронизация обикновено се договарят директно с продуцентските компании по отношение на сродните права и с авторите и музикалните издатели – по отношение на авторските права. Възнагражденията за последващо използване на синхронизираните обекти обикновено се събират чрез ОКУП.

Важно е да се има предвид, че ОКУП могат да идентифицират носителите на права и да им изплащат дължимите възнаграждения само ако ключовите идентификатори на песните и техните правоносители, както и съответните метаданни, са въведени и поддържани правилно.

Абонирайте се за месечния бюлетин на БАМП

Можете да се абонирате чрез този линк.

За да разберете повече за всичко свързано с правата в музикалната индустрия, сканирайте QR кода:

clip Creators Learn Intellectual Property

www.goclip.org
info@goclip.org

БАМП
БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ НА МУЗИКАЛНИТЕ ПРОДУЦЕНТИ

www.bamp-bg.org
office@bamp-bg.org